

Projektrapport 31 juli, 2008

Drogförebyggande metoder och utbildningsnätverk för arbetslivet i Kalmar län

Fler Broar

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Bakgrund.....	3
Förstudien.....	3
Projektets genomförande.....	4
Utbildningarna.....	5
Utvärderingen.....	6
De deltagande företagsgruppernas tankar.....	7
Deltagarnas synpunkter.....	9
Resultat och måluppfyllelsediskussion.....	11
Ekonomisk uppföljning.....	12
Spridningskonferensen och fortsättningen i Kalmar län... 	13
Lärdomar för framtiden.....	13
Bilaga 1 Instruktion Företagsgrupp.....	14
Bilaga 2 Utbildningarnas innehåll.....	15
Bilaga 3 Budget.....	16
Bilaga 4 Spridningskonferens.....	17

Slutrapport Fler Broar 1 augusti, 2007 – 31 juli, 2008

Sammanfattning

Fler Broar var ett metodutvecklingsprojekt vars huvudsyfte var att prova en ny metod att rusta arbetsgivare att förebygga missbruk bland deras anställda. Metoden att via företagsgrupper nå ut med förebyggande metoder direkt till arbetsgivarna har inte provats tidigare. Projektet erhöll finansiering från nationell nivå, via Socialdepartementet och Riskbruksprojektet samt från regional nivå, Länsstyrelsen Kalmar Län.

En förstudie sommaren 2007 visade att länets företagsgrupper var intresserade av att delta i ett kommande projekt. Inför projektstarten den 1 augusti 2007 valdes åtta företagsgrupper ut. Dessa företagsgrupper arrangerade sedan utbildningar för arbetsgivare i sitt närområde, både privata och offentliga. Utbildningarna omfattade totalt 20 timmar fördelade på fyra utbildningstillfällen.

Vid de totalt 29 utbildningsträffarna som genomfördes deltog 193 deltagare från 67 arbetsgivare. Av dessa var 55 privata företag inkl företagshälsovården och resterande 8 var länets kommuner, polisen, svenska kyrkan & landstinget.

För att erbjuda arbetsgivarna stöd för införandet av den evidensbaserade metod som Fler Broar vilade på utbildades även länets företagshälsovård. Genom ett samarbete med Riskbruksprojektet genomfördes en Fördjupade riskbruksutbildning lokalt i Kalmar län april och maj 2008. 26 deltagare från flertalet av länets företagshälsor deltog.

Bakgrund

Under 2005/2006 genomfördes Nya Broar, ett utbildningsprojekt för arbetsgivare i Nybro, Torsås och Emmaboda kommuner. Nybro kommun var Projektägare och samarbetade med Nybro Företagsgrupp för att nå de privata arbetsgivarna. Projektet utbildade 40 nyckelpersoner från 13 företag och 3 kommuner i metoder för att förebygga missbruk bland de anställda. Nya Broar var finansierat av ESF (europeiska socialfonden).

Projektet uppmärksammandes nationellt bland annat för metoden att nå arbetsgivarna genom samverkan med en företagsgrupp. En idé om att prova metoden i hela Kalmar län växte fram. Länsstyrelsen Kalmar län och Socialdepartementets Alkoholkommitté gav Regionförbundet Kalmar län i uppdrag att genomföra en förstudie för att undersöka möjligheterna för ett regionalt metodutvecklingsprojekt utifrån metodiken som användes i Nya Broar. Projektledaren för Nya Broar gavs uppdraget att genomföra förstudien. Fler aktörer kopplades på för att på olika sätt bistå i genomförandet av projektet: LO:sydost, Svenskt näringsliv, Riskbruksprojektet, Kalmar mot droger och Landstinget Kalmar län. Representanter för samtliga organisationer tog plats i en styrgrupp som bildades.

Nya Broar blev idén om Fler Broar.

Förstudien

Förstudiens huvudsyfte var att undersöka om det fanns 6 företagsgrupper i Kalmar län som var intresserade av att delta i Fler Broar. Under perioden 1/5-20/6 2007 besöktes företagsgrupper och lokala utvecklingscentra i alla länets 12 kommuner.

Alla företagsgrupperna ansåg att det låg i deras medlemmars intresse att arbeta för att förebygga missbruk. Ett 10 tal företagsgrupper sade sig vilja arrangera lokala utbildningar.

Då intresset för att delta var stort beslöt styrgruppen slutligen att arbeta vidare med nedan nämnda 8 företagsorganisationer organiserade som 7 samarbetsparter.

- **Hultsfreds NäringslivsCentrum AB & Vision Vimmerby** Håkan Hermansson
- **FöretagsCentrum i Oskarshamn AB FCO** P-O Hossmark
- **IÖC – Företag i samverkan AB** Lars Jansson
- **Färjestadens Företagsgrupp** Bengt Åstrand
- **Arbetsgivarringen i Västervik** Oskar Klein
- **Kalmar företagsgrupp KFG** Per-Ola Jacobson
- **Möre resurscentrum** Tuulikki Åkesson

Projektets styrgrupp beslöt 21/6 2007 att gå vidare med projektplanerna (se projektplan Fler Broar reviderad 1/8 2007) och genomföra Fler Broar med start den 1 augusti 2007.

Projektets genomförande

Den 1 augusti 2007 startade projektet. Projektledaren Mattias Andersson och Utbildningssamordnaren Lena Danielsson på Nybro företagsgrupp anställdes på 40 % vardera. Lena inledde sitt arbete som utbildningssamordnare med att kontakta de tilltänkta föreläsarna och beställa material till de pärmar som samtliga deltagare skulle erhålla. Under augusti och september besökte hon företagsgrupperna igen och samarbetet diskuterades närmare. Företagsgrupperna erhöll även en skriftlig instruktion. Se bilaga 1. Deras roll var att stå för utbildningen lokalt. De skulle bjuda in, ordna lokal och fika/mat samt ta kontakt med lokala media i marknadsföringssyfte. Deras utgifter för utbildningsarrangemanget samt max 40 arbetstimmar täcktes av projektet. Målet var att de skulle samla minst 20 deltagare.

Styrgruppen som var bildad inför förstudien fortsatte som projektets styrgrupp. Regionförbundets Länsamordnare valdes till ordförande och projektledaren till sekreterare. Mötena hölls på Regionförbundet i Kalmar. Länsstyrelsen meddelade tidigt att de i egenskap av finansiär inte ville arbeta aktivt i projektets genomförande. Riskbruksprojektet meddelade att de vid något tillfälle skulle medverka på plats men annars delta som bollplank via telefon och e-mail. Regionchefen på svenskt näringsliv skickade ordföranden för teknikföretagen i sitt ställe. Alkoholkommitténs representant åkte från Stockholm till varje möte. LO:s delegater hade efter ett tag svårt att komma på styrgruppens möten trots att man bytte representant. Utbildningssamordnaren från Nybro företagsgrupp deltog på flertalet av mötena. Under projekttiden hölls 8 styrgruppsmöten.

Styrgruppen arbetade redan från början aktivt med skapandet av projektet. Den samlade kompetensen i gruppen utformande upplägget. Efter förstudien gjordes de sista ändringarna i projektplanen exempelvis antalet utbildningar i länet och utvärderingens utformning. I takt med att alla stora beslut var fattade och projektet löpte på blev styrgruppens roll något mindre betydelsefull. Gruppen var dock aktiv in i det sista med planeringen av spridningskonferensen.

Fler Broars styrgrupp:

Regionförbundet	Eva Hydén länsamordnare ordf.	0480-448330
	Mattias Andersson projektledare sekr.	070-3602015
Alkoholkommittén	Elisabet Flennemo	08-4051000
Länsstyrelsen Kalmar	Stig Lindahl socialdirektör	0480-82000
Svenskt Näringsliv	Cristina Forsnes regionchef Kalmar	0480-445550
	Ewa Holm ordförande Teknikföretagen	0480-476100
Riskbruksprojektet	Ulric Hermansson med.dr	08-534 80 189
Folkhälsocentrum	Cecilia Birgersson folkhälsoutvecklare	0491-782943
	Anna-Maria Norén	0491-782944

Tanken med hela projektet var att öka intresset hos arbetsgivare för förebyggande arbete i allmänhet och riskbruksmetoden i synnerhet. Riskbruksmetoden förutsätter att arbetsgivare samarbetar med en företagshälsovård som kan arbeta med AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test) och MI (Motivational Interviewing). Därför kontaktade projektledaren länets företagshälsovård under hösten. Dels för att informera om de kommande utbildningarna för arbetsgivare i länet och dels en planerad fördjupningsutbildning för företagshälsovårderna som Riskbruksprojektet lovat att lägga i Kalmar län våren 2008. Samtidigt kartlades företagshälsovårdens kompetens kring riskbruksmetoden. Den var närmast obefintlig. De besökta enheterna sade sig alla vara intresserade av deltagande i bägge utbildningarna.

Under hösten arbetade projektledaren fram en loggotype och folder som trycktes i 1000 + 1000 ex. Foldern tog fram med stöd från en folderskapare Catarina Idermark. En Internetsida på Regionförbundets hemsida byggdes upp www.kalmar.regionforbund.se/fler-broar. De lokala utbildningsarrangörerna stöddes för att skapa positiv mediapåverkan både regionalt och lokalt kring missbruket inom arbetslivet och de kommande utbildningarna. Avtal upprättades med företagsgrupperna, Nybro företagsgrupp och Högskolan i Kalmar. Projektledningens föreläsning på Riskbruksprojektets välbesökta konferens i Kalmar den 5/9 markerade projektets Kick-off.

Landstingets representant i Fler Broars styrgrupp kontaktade Landstingets ledning. De uppvaktades sedan av projektledaren. Landstinget beslutade att länets tre sjukhus som arbetsgivare skulle delta i utbildningarna. Detta beslut skulle senare visa sig väcka visst missnöje inom exempelvis vissa delar av primärvården där man också ansåg sig behöva förebygga missbruk bland personal.

Personalcheferna i Kalmar läns kommuner samlas i ett nätverk. Detta nätverk uppvaktades av projektledaren för att säkerställa kommunernas deltagande i utbildningarna. Särskilt viktigt var det att få med kommunerna på de sju orter där utbildningarna skulle hållas. Kommunens närvaro på en utbildning som ytterst arrangeras av kommunernas samarbetsorgan Regionförbundet bedömdes ha ett viktigt signalvärde.

Utbildningarna

De åtta företagsgrupperna bjöd in arbetsgivarna i respektive kommun till utbildningarna på totalt 20 timmar fördelade på fyra tillfällen med ca 1 månads intervall, se bilaga 2.

Utbildningarna innehöll alla samma program:

Riskbruksmetoden - heldag

Nya droger - halvdag

Det svåra samtalet och motivationsarbete - halvdag

Workshop för upprättande av drogpolicy och handlingsplaner - halvdag

Alla deltagarna skulle erhålla en egen pärm innehållandes alla föreläsarnas handouts, annan utvald litteratur/information och egna anteckningar. För att underlätta nätverksbyggandet och fortsatta insatser efter projektet skulle pärmarna även innehålla kontaktuppgifter till gruppens deltagare, föreläsarna och projektledningen.

Företagsgrupperna ordnade med lämpliga lokaler på varje ort och bjöd in arbetsgivarna i kommunen till utbildningarna. Man erbjöd sig även låta arbetsgivare från närliggande kommuner delta på utbildningarna. Både för enstaka utbildningstillfällen och/eller hela

utbildningen. Företagsgrupperna valde olika strategier i sitt arbete. Några av arrangörerna i de större kommunerna valde att samarbeta med andra företagsorganisationer på orten, kommunala drog förebyggare och i en kommun även med en dominerade företagshälsa.

I början av september började inbjudningarna gå ut till länets arbetsgivare. När anmälningarna till utbildningarna började komma in till de lokala företagsgrupperna visade det sig att spridningen på antalet anmälda som förväntat var stor. De mindre kommunerna med färre stora arbetsgivare hade färre anmälningar. Antalet varierade från 15 till 90 deltagare, totalt anmälde sig 215 deltagare. De 90 anmälda i Kalmar kommun vållade problem då projektledningen inte stipulerat maximalt antal deltagare i inbjudningarna. Samtidigt hade man kommit överens med företagsgrupperna att antalet deltagare i varje grupp maximalt kunde vara 50 deltagare för bibehållen kvalitet. Det behövdes två utbildningsgrupper i Kalmar eller avvisa 35 deltagare. Detta skulle skapa missnöje hos både deltagare och företagsgrupp. Budget saknades för att arrangera fler än 7 utbildningar. En 8:e grupp skulle kosta drygt 40 000 kr. Den extra kostnaden i förhållande till konsekvenserna gjorde att både styrgrupp och projektledning försökte lösa utmaningen. Räddaren blev Länsstyrelsens Socialdirektör. Han ansåg liksom projektledningen att det vore synd att missa ett flertal deltagare. Ett positivt förhandsbesked om kommande stadsbidrag från Länsstyrelsen i Kalmar län räddade situationen.

Den första utbildningen startade den 8 november i Hultsfred. De totalt 29 utbildningsträffarna genomfördes sedan under perioden fram till den 22 maj 2008.

Utvärderingen

Utvärderingen arbetades fram i samarbete med Jan Petersson Professor Högskolan Kalmar. Jan ansvarade för genomförandet av utvärderingen som genomförs i tre steg enligt nedan beskrivna tidsplan:

	Sista enkät/uppgift inhämtas	Sammanställning
Baslinje	6 mars 2008 (start sista gruppen)	31 mars
Uppföljning utb.	22 maj (avslut sista gruppen)	31 juli
Mätning mot baslinje	31 jan 2009	1 mars 2009 (Utvärdering klar)

Baslinjemätningen var en omfattande enkät som alla deltagare fick fylla i vid första utbildningstillfället. De fick svara på frågor om sin egen kunskap om förebyggande arbete samt beskriva arbetsgivarens policyinnehåll och praktik. Synpunkter på enkäten inhämtades av Ulric Hermansson Med. Dr. Folkhälsoinstitutets Riskbruksprojekt.

En ny enkät kommer att skickas i december 2008 och sammanställs i mars 2009. Tanken är att minst 6 månader behöver passera för att arbetsgivarna ska hinna implementera sina nya kunskaper. Målet är att få en bild av hur arbetsgivarnas arbete förändrats på sikt.

Vid sista utbildningstillfället fick alla deltagare fylla i en mindre enkät som syftade till att följa upp innehållet och genomförandet. Resultatet redovisas nedan under rubriken *Deltagarna*.

Utöver den utvärdering som högskolan ansvarar för följde projektledningen upp de lokala arrangörernas upplevelse av deltagandet i projektet. Vid ett möte i slutet på maj 2008 samlades 5 av de deltagande företagsgrupperna i Oskarshamn för att diskutera för och nackdelar med projektets metod. Företagsgruppernas synpunkter bandades och redovisas under rubriken *Företagsgruppernas bedömningar*.

Högskolan begärde 150 000 kr för att genomföra ovan beskrivna utvärdering. Detta var mer än projektet budgeterat. Riskbruksprojektet på Folkhälsoinstitutet bidrog med 100 000 kr för att säkerställa utvärderingens kvalitet.

De deltagande företagsgruppernas tankar

I slutet på maj 2008 samlades 5 av de företagsgrupper som arrangerat de lokala utbildningarna, projektledningen samt representanter för Regionförbundet och Landstinget Kalmar län samt Nybro företagsgrupp. Målet med träffen var att följa upp företagsgruppernas synpunkter på deltagandet i projektet, både dess metod och innehåll. Tanken var att få med sig företagsgruppernas stora kunskap om privata arbetsgivares arbetsvillkor och behov kopplat till projektet. Efter detta diskuterades hur arbetet ska organiseras framgent i Kalmar län. Diskussionen bandades för att underlätta denna dokumentation. Två av företagsgrupperna kunde inte delta men bågge lämnade synpunkter via mail. Dessa synpunkter redovisas separat.

Företagsgrupperna uppger alla att Fler Broars arbetsmodell är ett mycket bra exempel på hur man kan driva regional utveckling och nå ut till arbetslivet. Metoden att ge företagsgrupperna stöd för att genomföra lokala insatser bedöms av företagsgrupperna kunna passa väl i andra sammanhang. Man var nöjda med den information man fått från projektledningen kring rollen som lokal arrangör. En synpunkt kring arbetsmodellen var att man hade velat ha gemensamma träffar både innan, under och efter genomförandet av insatserna.

Det första område deltagarna diskuterade var vikten av att nå den **"kritiska massan"** i utbildningarna, dvs en tillräckligt stor utbildningsgrupp. Dels för att göra utbildningarna meningsfulla/kvalitativa och dels för att skapa ett underlag till ett lokalt nätverk. Företagsgruppernas slutsatser är att mindre företagsgrupper och kommuner bör samarbeta för att få tillräckligt gensvar. Själva upplevde de att de med något undantag nådde den kritiska massan i sina utbildningar. En företagsgrupp beskrev att projektet hade gett *"ringar på vattnet"*. Andra företag på orten hade visat intresse för att ingå det lokala nätverket.

Vidare menar någon att den allmänt förändrade livsstilen mot mer vardagsdrickande motverkar insatser på detta område. Problemen blir allt större men så länge man inte vet tillräckligt mycket som arbetsgivare behöver man inte bry sig om det. En tanke som förs fram är att använda både morot och piska hårdare för att få arbetsgivare att anmäla sig. Att vara tydlig med arbetsgivaransvaret att förebygga ohälsa samtidigt som man visar att arbetsgivarna tjänar X kronor på varje investerad krona. En synpunkt på ovanstående var att när Fler Broar vänder sig till företagen så är det HR/PA människor som kommer. De är inte lika fokuserade på lönsamhetsaspekten utan ser mer människorna bakom. Budskapet kan behöva anpassas efter vem i företaget man vänder sig till. Kanske bör man först informera ekonomer och företagsledning om de ekonomiska vinsterna med insatserna och sedan erbjuda en utbildning som inbegriper personalfunktionerna. Ett annat förslag var att man i utbildningen har olika målgrupper vid de olika utbildningstillfällena. I båda exemplen är det de större företagen man vänder sig till.

Alla är överens om att det inte tycks finnas tillräckligt tydliga exempel på hur arbetsgivarna tjänar på insatserna. Det är ett för stort gap mellan Karolinska institutets forskning och praktiska arbetet på Nisses mekaniska i Småland. Ett konkret förslag var att söka det **goda exemplet**:

"Det hade varit önskvärt med ett tydligt exempel "före och efter". Hur minskade man sina sjukskrivningskostnader? Gärna ett större och ett mindre företag så man känner igen sig".

Idén om det goda exemplet ledde till en diskussion där ett alternativt projektupplägg diskuterades där man skapar det goda exemplet i brist på annat utbud. Istället för att vända sig till alla arbetsgivare med mindre insatser skulle man välja ut ett antal **ambassadörsföretag** som man ingick ett avtal med. Dessa företag arbetade man sedan mer kvalitativt i med förhoppningen om att kunna "mäta" positiva effekter. Dessa företag skulle sedan i del två användas som de goda exempel som diskuterades ovan. Därefter kunde en utbildning erbjudas till arbetsgivare i regionen med möjlighet till stöd för att genomföra det som gav effekt i ambassadörsföretagen. Det skulle innebära ett flerårigt arbete.

En annan idé som framfördes var att integrera satsningar på förebyggande arbete i den övriga miljö- och kvalitetsarbetet på arbetsplatserna. Exempelvis med särskilda insatser som en del av det **systematiska arbetsmiljöarbetet**.

Ett pedagogiskt problem som nämndes med utbildningar som Fler Broar är att de förmedlar mycket kunskap om problemets omfattning och vidd men färre lösningar. En arbetsgivare hade uttryckt det som *"nu vet jag hur det känns att gå upp 15 ronder i en boxningsmatch"*. Man vill egentligen inte bli medveten om alla problem som finns exempelvis inom narkotikaområdet när det är svårt att kontrollera personalen. För att inte försätta arbetsgivare i en känsla av hopplöshet föreslår en företagsgruppsdeltagare att man kan hoppa över grundkunskapen och gå direkt på exempelvis företag som konkret visar hur man arbetar.

De såg extra svårighet i att få med de **mindre företagen**. Hur når man dem? Inga enkla svar fanns i gruppen. Man trodde att det krävs förmodligen en helt annan insamlingsmetod. En deltagare tar upp att vissa mindre företagare vet att de har problem på arbetsplatsen men att det är extra svårt att ta i på en mindre mer familjär arbetsplats. En företagsgrupps representant konstaterade: *"det är svårare att skilja på sak och person på mindre företag"*. Metoderna Fler Broar lär ut med upprättande av långsiktiga Policies och handlingsplaner passar inte mindre arbetsgivare utan tjänstemannastöd. Även det systematiska arbetsmiljöarbetet och annat kvalitetsarbete blir ofta liggande på de mindre företagen.

Flera hade upplevt att det blev färre deltagare vid utbildningstillfällena efter hand som utbildningen pågick. Man bedömde det inte att det var ett tecken på missnöje utan en vanlig utveckling i utbildningar. För att förhindra att deltagare droppar av efter hand förslogs ett i tid mer sammanhållet utbildningsgenomförande. Man trodde också att det måste kosta något att välja bort utbildningstillfällen **"gratis är inte alltid bra"**. Antingen en avgift för utbildningen i stort eller en avgift vid frånvaro för att man tagit en plats för någon annan som sedan inte används. Avgiften kunde vara den utslagna kostnaden per person och utbildningstillfälle. Detta skulle samtidigt visa vilka kostnader som ligger bakom erbjudandet till arbetsgivaren. Samtidigt som avhopparna diskuterades beskrevs exempel på hur deltagarna in i det sista satt kvar på sista utbildningstillfället och arbetade med sina policies med stöd av utbildaren. I efterhand har mer feedback önskats kring det lokala policyarbetet.

Vikten av närvaro från kommun och regionala representanter som arbetsgivare poängteras. Det har dels ett viktigt signalvärde och dels kan det vara avgörande för det lokala nätverket i efterhand. Den lokala drogförebyggaren och/eller folkhälsosamordnaren kan ha en nyckelroll som stöttare av det lokala nätverket med sin koppling till Regionförbundet och landstinget. I de två grupper där kommunala lokala drogsamordnare och/eller kommunen som arbetsgivare saknades uppstod ett tomrum.

Företagsgrupperna bedömer att deltagarna skulle ha behövt extern konsult som inom ramen för projektet eller till hälften subventionerad kunde ha hjälpt dem med implementerandet av satsningarna på företaget.

Företagsgrupperna tog upp fördelen med att deltagarna kunde gå utbildningsmoment på annan ort. Alla är upptagna idag och vi får ofta förhinder.

De två företagsgrupperna som inte deltog på mötet mailade genomtänkta synpunkter på deltagande i fler broar. Den ena var mycket nöjd med projektet på alla nivåer. Både utbildningarna upplägg, utbildarnas insatser & deltagarnas respons:

”Upplägg och genomförande – mycket bra. Metodiskt har det fungerat väldigt bra och föreläsarna som har varit medverkande får högt betyg. Tydligt, klart och på rätt nivå. Det har inte framstått som pålagor utan nödvändiga och angelägna förbättringsåtgärder att arbeta med som chef och arbetskamrat, både med hänsyn tagen till humankapitalet och organisationen.”

Den andra företagsgruppens representant var inte lika nöjd. Från denne kommer en rad kritiska och intressanta synpunkter. I denna kommun hade organiserandet av utbildningen varit problematiskt från start. Svårigheter hade uppstått med att få ihop en tillräckligt stor grupp och utbildningsstarten hade skjutits upp. Ordinarie projektledning kunde inte vara med och bistå vid första utbildningstillfället, Utbildare hade missat att ha med handouts mm. Situationen förvärrades av att denne företagsgruppsrepresentant inte upplevde sig ha blivit tillräckligt informerad om sin uppgift och roll. De viktiga synpunkterna kan summeras i nedanstående citat:

”Att använda företagsgrupper som samarbetspartners är bra, vi har ingångar till företagen. Men vår roll måste tydliggöras ifall man vill ha ut mer av oss”

Precis som de andra företagsgrupperna framhåller denna representant svårigheten att nå de mindre företagen. Dennes slutsatser av dessa svårigheter skiljer sig dock totalt från de övriga företagsgruppernas: När projekt som Fler Broar bara de stora arbetsgivarna bör man kanske inte driva dylika projekt då stora företag egentligen borde ta ansvar för dessa frågor själva. De har ju resurserna.

Vad det gällde fortsättningen av Fler Broar och de lokala nätverken valde företagsgrupperna på mötet att vara de lokala nätverkens noder. Efter Fler Broar avslutas 31 juli, 2008 fortsätter Företagsgrupperna att hålla samman ihop sina lokala nätverk. Regionförbundets roll blir att kalla samman företagsgrupperna 2-3 ggr per år för utbyten av tips, resurser och kunskapspåfyllning. På sikt finns det förhoppningar om att Fler Broars utvärderingar tillsammans med regionala resurser kan leda till en ny mer offensiv fas i utbildandet, kanske med bredare anslag, insatser mot långtidssjukskrivningar, utbrändhet, stress och livsstil. Utifrån diskussionerna med företagsgrupperna kan eventuellt en sådan utveckling innehålla ett projekt med två delar:

1. arbete med ambassadörsföretag/uppföljning.
2. allmän inbjudan till utbildning om det goda exemplet.

Deltagarnas synpunkter

En enkät delades ut vid sista utbildningstillfället för att fånga upp deltagarnas syn på utbildningsinnehållet och genomförandet. Enkäterna överlämnades till Erik Herngren utvärderingsassistent på högskolan i Kalmar för sammanställning.

Utvärderingen visar att 59 % av deltagarna var kvinnor och 41 % män.

Enkätens slutna frågor visar att 93 % av deltagarna uppger att deras kunskap om alkohol och drogfrågor utvecklats från *en del* till *i mycket hög grad*. 80 % anser att utbildningen haft *bra* till *mycket bra* kvalitet.

På de öppna frågorna om vad man *särskilt har kommit till insikt om genom utbildningen* nämner 27 % utbredningen av alkohol- och narkotika. 25 % nämner riskbruksperspektivet på olika sätt. 24 % beskriver insikt om vikten av genomtänkt policy. 13 % nämner vikten av kommunikation kring tabubelagda frågor och motiverande samtal.

På öppen fråga om *vad man saknade under utbildningen* nämner 10 % fler praktiska övningar kring samtalsmetodik ex gruppövningar. Någon nämner att utbildningen varit för akademisk.

9 % uppger att de skulle vilja ha fler tips på hur man kan förebygga missbruk samt hur man upptäcker att ett riskbruk håller på att intensifieras. 7 % nämner att de saknat konkreta exempel på hur utformningen av en policy kan se ut.

Några nämner att de skulle vilja ha haft fler föreläsare vilka själva tagit sig ut missbruk. Andra att de velat att utbildningen handlat mer om rehabilitering.

Några var kritiska till kursens schema. De skulle vilja ha haft utbildningen förlagd till förmiddagar. Andra nämner att de önskar en bensträckare var 45 minut.

Det fanns olika påpekanden om att de velat se större deltagande från fackliga representanter och chefer.

På öppen fråga om hur de tänker *omsätta utbildningen i praktiken* nämner 43 % att de behöver revidera företagets policy. De nämner behovet av mer konkreta insatser på arbetsplatsen, att de ska arbeta fram en separat narkotika policy samt behovet av att utbilda och informera arbetskamraterna om policyn.

13 % säger att de ska vara mer observanta. 7 % nämner att det känns lättare att prata om missbruksfrågor efter utbildningen. Många nämnde att de fått med sig verktyg för att ta tag i problem på arbetsplatsen. Några nämner samtalsmetodik i form av motiverande samtal och andra nämner AUDIT.

Resultat & Måluppfyllelsediskussion

I projektplanen beskrevs följande syfte och mål:

Projektets övergripande *syfte* är att pröva en metod som syftar till att förebygga missbruk bland anställda inom det privata och offentliga arbetslivet samt att utvärdera metoden. Syftet med projektet genererar *målsättningar* på skilda plan:

- Att utarbeta metoder/arbetssätt för att *nå ut* med Riskbruksprojektets metodik till 7 kommuner i Kalmar län.
- Att medverka till nyckelpersoners, chefer, fackligt förtroendevalda, skyddsombud etc, *medvetenhet/kunskap* om *användbara/fungerande* metoder för förebyggande arbete bland de anställda.
- Att öka arbetsgivarnas *engagemang* för långsiktiga drogpreventiva satsningar.
- Att skapa *långsiktigt arbetande nätverk* mellan företagare, kommun och landsting i syfte att integrera och stödja de lokala krafterna i varje kommun.
- Att aktivera arbetslivets drogförebyggande potential genom *utbildning av nyckelpersoner* så som chefer, fackligt förtroendevalda, skyddsombud etc och införande av drogpolicys.

Av det övergripande syftet framgår att det är ett metodutvecklingsprojekt. Det är metoden som främst ska utvärderas: går det att nå arbetsgivarna via företagsgrupperna? Svaret är ja.

Av de 215 i förväg anmälda deltagarna deltog 193 deltagare från 67 arbetsgivare i utbildningarna. Av de 67 arbetsgivarna var 55 privata företag och resten var 8 av länets kommuner, polisen, svenska kyrkan & landstinget. Ser man till sammanlagda antalet anställda hos de 67 arbetsgivarna så rör det sig om drygt 26 000 personer. Det vore väl vågat att påstå att Fler Broar nådde dessa 26 000 personer med effekterna av utbildningarna. Förhoppningen var dock att deltagande chefer, fackliga förtroende män och personaladministratörer skulle arbeta med arbetsgivarens policy och handlingsplan i alkohol- och narkotikafrågor. Därmed finns potentialen att effekterna av utbildningarna når ut till de anställda i företagen. Målet med slututvärderingen i mars är att försöka få en bild av hur arbetsgivarna arbetade vidare med metoderna efter projektet.

En viktig fråga efter att vi konstaterat att metoden att nå arbetsgivare med utbildningsinsatser fungerat är: kommer utbildningarna ha en drogforebyggande effekt? Denna effekt på individnivå är oerhört komplicerad att mäta. Målet med utvärderingen som högskolan i Kalmar genomför i början av 2009 är att få en bild av i vilken omfattning arbetsgivarna omsatt utbildningen till handling. Har de tagit det strukturella långsiktiga arbetet med policys och handlingsplaner till sin organisation? Om så, arbetar de efter sina planer på ett sätt som förändrar organisationen som de anställd upplever den. Klara svar på frågorna ovan är nog mer än vi kan begära av högskolan i förhållande till utvärderingens omfattning. Men vi kommer få utomstående bilder av Fler Broars effekter på deltagarnas organisationer.

De mindre kommunerna med färre stora arbetsgivare hade svårare att få ihop en grupp på minst 20 deltagare. Efter ett visst bortfall i två av de mindre kommunernas grupper valde på utbildningssamordnarens inrådan att slå ihop resten av sina utbildningstillfällen. Detta gav en bättre storlek på gruppen samtidigt som utbildningen blev mer kostnadseffektiv per person.

En av de mindre företagsgruppernas svårigheter att få tillräckligt med deltagare försvårades av ett problem som vi skulle ha kunnat förutspå. Kalmars företagsgrupp hade ju valt att samarbeta med en organisation kallad Kalmar arbetsgivarring. Denna förhållandevis stora organisation har stora företag som medlemmar i ett upptagningsområde som sträcker sig in i grannkommunerna. Kalmars arbetsgivarring spred inbjudan om utbildningen i Kalmar till alla sina medlemmar och bidrog påtagligt till succén i Kalmar, över 90 anmälda. Den lilla företagsgruppen spred sin inbjudan till sina företag efteråt och då hade flera av denna kommuns få stora företag redan anmält sig via Kalmar arbetsgivarring. Slutsatsen är att vi som arrangör borde ha kunnat förutse problemet genom att studera våra samarbetspartners upptagningsområde/nätverk.

Den kommun i länet som arrangerades den näst mest välbesökta utbildningen var arbetsgivarringen i Västervik. Vår kontaktperson där arbetade precis som Kalmar företagsgrupp med en begränsad organisation. Han valde också att samverka kring arrangerandet av utbildningarna. Redan från början kontaktade han kommunens samordnare för det drogforebyggande arbetet och ortens dominerande företagshälsövård. Dessa aktörer bjöd sedan in till utbildningen via sina nätverk. Närmare 50 personer fyllde gruppen till bristningsgränsen. Ett stort företag hyrde ut mycket ändamålsenliga lokaler i sitt koncernkontor till låga priser. Kalmar och Västervik är länets största kommuner. De företagsgrupper vi samarbetade med där har båda mindre än en halvtidstjänst för att utföra allt arbete de åtar sig. Detta gjorde att båda hade en inarbetad metod att vända sig ut i sina kommuner till andra större aktörer för att få jobbet gjort. Detta bidrog sedan i båda exemplen till en god respons från arbetsgivarna på respektive ort. Kanske sänder en inbjudan från flera samarbetade parter en signal om utbildningens angelägenhetsgrad?

På vissa håll minskade antalet deltagare efterhand som utbildningen fortfor. Detta är vanligt vid alla sorters utbildningar särskilt de som vänder sig till arbetslivet. Det är svårt att prioritera

utbildning framför de kärnuppdrag deltagarna har på sina arbetsplatser. Blir det ont om tid är det utbildningen som väljas bort. Utvärderingen visar att det inte verkar ha varit missnöje som fått deltagare att droppa av. Tendensen till bortfall kan dock ha accentuerats av att utbildningen var kostnadsfri. Flera av företagsgrupperna har framlagt den teorin. Har man inte betalat något så kostar det inget att välja bort ett utbildningstillfälle.

Drygt 15 deltagare använde sig av möjligheten att gå missade utbildningstillfällen i annan kommun i närheten. Via hemsidan <http://www.kalmar.regionforbund.se/fler-broar> kunde deltagarna se var och när utbildningarna hölls i länet. Ett flertal gick exempelvis det inledande utbildningstillfället i en annan kommun. Detta skapade extra arbete för utbildningssamordnaren Lena som hjälpte de lokala arrangörerna med att hålla reda på "hopparna". Vid första utbildningstillfället erhöll deltagarna en pärm med unika delar som uppgifter om sin hemmagrups deltagare och arrangör. Lenas stöd krävdes dessutom då den lokala arrangören endast hade viss överblick över de andra utbildningarna via hemsidan men inte kunde se deltagarnas namn. Möjligheten att ta igen missade utbildningstillfällen på annan ort skapade en uppskattad flexibilitet.

Vad det gäller de två delmålen kring deltagarnas *medvetenhet och kunskap* samt *engagemang* besvaras de under punkten Deltagarna ovan. 93 % av deltagarna uppger att deras kunskap om alkohol och drogfrågor utvecklats från *en del till i mycket hög grad*. Engagemanget är svårare att beskriva. 43 % nämner att de behöver *omsätta utbildningen i praktiken* genom att revidera företagets policy. 13 % säger att de ska vara mer observanta. 7 % nämner att det känns lättare att prata om missbruksfrågor efter utbildningen. Många nämnde att de fått med sig verktyg för att ta tag i problem på arbetsplatsen

Det framgår av Projektplanen att projektet ska erbjuda länets företagshälsovård utbildning för att de ska kunna leverera sin del av riskbruksmetoden. Den fördjupade riskbruksutbildningen för företagshälsovården i Kalmar län genomfördes under två dagar i början av april och en i maj. 26 personer från flertalet av länets företagshälsor deltog i utbildningen på Stadshotellet i Kalmar.

Ekonomisk uppföljning

Bugeten (se bilaga 3) låg totalt på 1 025 000 kr inkl förstudien.

Projektet inleddes utan full finansiering. Projektstarten möjliggjordes av Länsstyrelsen Kalmar län som för att möjliggöra det som de tyckte, angelägna projektet, lovade att gå in med den ofinansierade delen 250 000 kr via stadsbidragen 2008.

Under projekttiden skedde följande förändringar i förhållande till budgetplanen: Som beskrevs under rubriken Utbildningarna tog styrgruppen beslut om att genomföra en extra utbildning i Kalmar på grund av det stora antalet anmälda. Detta bedömdes kosta 40-50 000 kr extra totalt sett. Denna fördyring stöddes av Länsstyrelsen i Kalmar län och de lovade att projektet kunde ansöka även om de extra medlen via stadsbidraget 2008. Vidare så begärde högskolan i Kalmar 150 000 kr istället för budgeterade 100 000 kr för den utvärdering som beställts. För att täcka delar av de extra kostnaderna och säkerställa genomförandet av utvärderingen gick Folkhälsoinstitutets Riskbruksprojekt in med 100 000 kr i slutet av 2007.

Under projekttiden såg Länssamordnaren till att fakturor betalades och redovisades på projektet. Uppföljning av ekonomin skedde översiktligt på styrgruppens möten. I maj 2008 inlämnade länssamordnaren en ansökan till Länsstyrelsen på 350 000 kr avseende den ofinansierade delen av projektet.

Spridningskonferensen och fortsättningen i Kalmar län

Spridningskonferens arrangeras den 1 oktober i Kalmar salen, Kalmar. Nationell inbjudan. Anmälning via Regionförbundets hemsida. För innehåll se bilaga 4.

Vad det gällde fortsättningen av Fler Broar och de lokala nätverken valde företagsgrupperna på mötet att vara de lokala nätverkens nod. Efter Fler Broar avslutas 31 juli 2008 fortsätter Företagsgrupperna att hålla samman ihop sina lokala nätverk. Regionförbundets roll blir att kalla samman företagsgrupperna 2-3 ggr per år för utbyten av tips, resurser och kunskapspåfyllning. På sikt finns det förhoppningar om att Fler Broars utvärderingar tillsammans med regionala resurser kan leda till en ny mer offensiv fas i utbildandet, kanske med bredare anslag, insatser mot långtidssjukskrivningar, utbrändhet, stress och livsstil ev genom ett första arbete med ambassadörsföretag i stället för allmän inbjudan till utbildning.

Lärdomar för framtiden

Fler Broar genomfördes som ett metodutvecklingsprojekt. Utifrån de positiva och negativa erfarenheter som gjordes under projektiden kan följande framgångsfaktorer och utmaningar betonas särskilt:

Framgångsfaktorer:

- Samarbete med lokala företagsgrupper skapar en fungerande kanal till arbetslivet i en kommun
- När flera lokala arrangörer samverkar ger detta stort genomslag
- Stora företag hade lättare att prioritera utbildning.
- Utbildningsarrangörer som genomförde utbildningarna parallellt skapade en flexibilitet för deltagarna
- Den lokala kommunala drogförebyggaren/folkhälsosamordnaren deltog i både organiserandet, marknadsförandet, genomförandet och det efterföljande nätverksarbetet.
- Kommunen som arbetsgivare deltar i utbildningen.
- Någon från projektledningen deltog vid utbildningstillfällena.
- En aktiv styrgrupp med bred kompetens och förankring.
- En förstudie som slipar till projektets upplägg och förankrar det bland utförarna.

Att tänka på:

- Maximalt antal deltagare anges inbjudan
- Små företag är svåra att få med
- Lokala arrangörers upptagningsområden bör inte överlappa varandra.
- "Gratis" lockar folk att anmäla sig men ökar risken för avhopp
- Tona ner önskan om kunskapsöverföring till förmån för praktiska övningar, goda exempel, hemuppgifter och praktiskt stöd i det lokala genomförandet ute hos arbetsgivaren.
- Sammanför föreläsare innan utbildningen för att skapa röd tråd genom att de får insikt i varandras ämnen/föreläsningar.
- Sammanför de lokala utbildningsarrangörerna innan utbildningarna startar.

Bilaga 1

Instruktion/överenskommelse vid medverkan i projektet Fler broar

Den lokala företagsgruppen ”står för” utbildningen utåt med support av Nybro företagsgrupp i genomförandet. I uppdraget ingår att den lokala företagsgruppen bjuder in till och arrangerar utbildningen för medlemmarna enligt bilaga, bokar lämplig lokal och ordnar med fika och lunch. Ta emot anmälningar och avanmälningar och vid behov skicka ut påminnelser.

Målet är att 10-20 arbetsgivare deltar beroende på kommunstorlek.

Varje arbetsgivare representeras av nyckelpersoner: chefer, personalfunktioner och fackliga företrädare ca 2-4 pers.

Kommunen som arbetsgivare och primärvårdens hälsokoordinator ska bjudas in efter att de informerats av Regionförbundet om projektet. Kontaktuppgifter överlämnas till den lokala företagsgruppen inför arrangerandet av utbildningen.

Några platser i utbildningen kan behöva tas i anspråk av arbetsgivare utanför det egna upptagningsområdet.

Att den lokala företagsgruppen valt att arrangera utbildningen för sina medlemmar bör som en del av marknadsföringen av utbildningen spridas till media vid en pressträff eller liknande.

Samma beprövade utbildning genomförs i länet. Nybro företagsgrupp står för bokningen av och kontakt med föreläsare. Viss anpassning kan ske utifrån önskemål om lokala ”goda exempel” eller dyl.

Efter projekttiden erhålls stöd för uppföljning av utbildningen och fortsatt nätverksarbete från Regionförbundet.

Den lokala företagsgruppen kan fakturera projektet för arbetet med 250 kr per timma (exklusive moms) max 40 timmar. Kostnader för lokalhyra max 1000 kr/dag (exklusive moms), och faktiska kostnader för fika och lunch max 120 kr/deltagare (exklusive moms) samlas på en samlingsfaktura och skickas till:

Regionförbundet Kalmar län
Att: Mattias Andersson, projekt Fler broar 1265
Nygatan 34
Box 762
391 27 Kalmar

Bifoga kopior på fakturor som ligger tillgrund för samlingsfakturan samt deltagarförteckning/närvarolista för utbildningsdagarna.

Frågor kring genomförandet av utbildningarna? Kontakta:

Lena Danielsson Utbildningssamordnare Fler broar lena.danielsson@nfg.se tel 0481-175 85
Nybro företagsgrupp
Emmabodavägen 7
382 46 Nybro

Bilaga 2

Utbildningsdelarna i Fler Broar – exempel på innehåll

Träff 1 – heldag

Riskbruk och Sceening – Riskbruksmetoden

Föreläsare: Ragnhild Ivarsson Walther, företagsläkare

- Vetenskapligt stöd och motiv för arbetslivet att åtgärda riskbruk av alkohol
- Resultat från vetenskapliga studier i arbetslivet vad gäller riskbruk av alkohol
- Tänkbara screeningsmetoder
- Screening och rådgivning i praktiken
- AUDIT i samband med nyanställningar
- Viktigt att tänka på vid rådgivning
- Presentation av möjlig modell
- Några grundläggande principer för motiverande samtal
- Policy- och handlingsplan – konkreta exempel
- Diskussion och frågor

Träff 2 – halvdag

Grundfakta droger

Föreläsare: Kjell Johansson, Prius Utbildning AB. Kjell har arbetat som polis under 40 år och 20 år av dem som narkotikapolis.

Peter B, fd missbrukare. Berättar bl a om sina personliga erfarenheter av missbruk, drogtestar och att arbeta som missbrukare. Läser idag till sjuksköterska på Högskolan i Kalmar.

- Tecken, symtom, effekter och konsekvenser av olika narkotiska preparat.
- Information om olika preparat, ex Bensodiazepiner, GHB, Cannabis, Ecstasy ...
- Vilka "verktyg" använder missbrukaren för intag av droger.
- Vad gäller för innehav av olika kemiska lösningsmedel, ex för tillverkning av GBL?
- Narkotikaklassade läkemedel och icke narkotikaklassade läkemedel – vad menas?
- Peters berättelse
- Diskussion och frågor

Träff 3 – halvdag

Det svåra samtalet & Motivationsarbete

Föreläsare: Göran Larsson, MERMI-utbildning. Göran arbetar som kurator på Studenthälsan, Växjö Universitet, och är medlem av MINT (Motivational Interviewing Network of Trainers).

Göran ger en introduktion till Motiverande Samtal (Motivational Interviewing, MI) samt råd och vägledning på hur man inleder ett "svårt samtal".

Motiverande samtal är en evidensbaserad metod vars huvudsakliga mål är att hjälpa människor till förändring. Den innehåller såväl ett förhållningssätt som strategier.

Träff 4 – halvdag

Drogpolicy & handlingsplan, Workshop

Föreläsare: Lars-Erik Ängeborn, företagsläkare.

- Policy/handlingsplan – varför upprätta? Vad tänka på? Hur utforma?
- Implementering – information/utbildning
- Handläggning – rehabilitering, arbetsrättsligt
- Frågor/diskussion
- Medverkan i gruppvisa diskussioner, Work shop

Bilaga 3

Budget (reviderad 2007-06-27)

Förstudien 2007-05-01 – 2007-07-01

30 000 kr/mån x PO 0.4 x 12 mån = 500 000 kr x 0,4 tjänst x 0.3 år	60 000 kr
Resor, administrativa kostnader & framtagning av material	5 000 kr

Fler Broar 2007-08-01 – 2008-07-31

Projektledare

30 000 kr/mån x PO 0.5 x 12 mån = 540 000 kr/år x 0,4 tjänst	215 000 kr
--	------------

Utbildningssamordnare

25 000 kr/mån x PO 0.5 x 12 mån = 440 000 kr/år x 0,4 tjänst	180 000 kr
--	------------

Resor & framtagning av folder och pärmar, marknadsföring ¹	90 000 kr
---	-----------

<i>Företagsgrupperna</i> ersätts med 250 kr/t max 10000 kr för nedlagt arbete	70 000 kr
---	-----------

Utbildningen 7 grupper + 3 i storkommunerna ca 200 pers

Hyra 1000 kr x 10 grupper x 2.5 dag =	25 000 kr
---------------------------------------	-----------

Mat 120 kr x 10 grupper x 20 pers x 2.5 dag =	55 000 kr
---	-----------

Utbildare 8000 kr x 10 grupper x 1,5 dag ²	125 000 kr
---	------------

Kontor & administration (Rf medfinansiering)	100 000 kr
--	------------

Utvärdering 2007-08-01 – 2008-12-31

"Mätning" vid projektets start, avslut och efter 6 månader	100 000 kr
--	------------

Totalt	1025 000 kr
---------------	--------------------

Finansiering

Finansiärer	2007	2008
Alkoholkommittén	375 000 kr	
Länsstyrelsen	300 000 kr	250 000 kr ³
Regionförbundet (medfinansiering)	50 000 kr	50 000 kr
Totalt		1025 000 kr

¹ Resor för projektledare och utbildningssamordnare inom länet till varje företagsgrupp x 3 samt planeringsresa till Stockholm ca 25 000 kr. Riskbruksprojektets utbildare: resor 15 000 kr samt övernattningar 10 000 kr. Folder framtagning 20 000 kr samt tryck 10 000 kr. Pärmar till 200 deltagare samt infoinnehåll 10 000 kr.

² Totalt 2,5 dag men Riskbruksprojektet FHI finansierar 1 dags utbildning per företagsgrupp samt ev utbildning för företagshälsovården i länet.

³ Ej beslutat. 2008 underfinansierat.

Bilaga 4

2008-06-30

Inbjudna!

Personalansvariga/arbetsgivare i Kalmar Län

Fackligt engagerade

Drogförebyggare

Folkhälsosamordnare

Länssamordnare

Deltagare och lokala arrangörer Fler Broar

Nya metoder att förebygga riskbruk

Välkommen till en konferens som fokuserar på nya metoder att förebygga riskbruk/missbruk inom arbetslivet.

Lär dig vad som fungerar, ta del av ny forskning och goda exempel!

Möt arbetsgivare som förebygger ohälsa!

Hur stödjer man arbetsgivare som vill göra mer...

Tid och plats

Kalmarsalen den 1 oktober 2008.

Program

9.30 Inskrivning & Kaffe

10.00-10.15 Inledning

Sven Lindgren *Landshövding Kalmar län* & Christina Forsnes *Regionchef Svenskt näringsliv*

10.15- 12.00 Ulric Hermansson *Riskbruksprojektet Folkhälsoinstitutet*

En metod att tidigt upptäcka och åtgärda riskbruk av alkohol på en arbetsplats. Vad visar forskningen?

12.00-13.00 Gemensam Lunch

13.00-13.30 Mattias Andersson projektledare *Fler Broar*

ett metodutvecklingsprojekt för nå ut till arbetsgivare med metoder att förebygga missbruk

13.30-13.45 Nicke Rundquist OKG - *Ett lokalt exempel på förebyggande insatser*

14.00-15.00 MÖTESTORG - *mingla, fika och diskutera med:*

- Företagsgrupperna som arrangerat drogförebyggande utbildningar för 100 arbetsgivare i 7 kommuner...

- Ett flertal arbetsgivare som deltagit i Fler Broar...

- Fler Broars utbildare...

- Framgångsrika lokala arbetsgivare som förebygger ohälsa bland sin personal, ta del av policys & handlingsplaner...

...Och många andra intressanta människor som på olika sätt engagerar sig i arbetsgivares möjligheter att förebygga ohälsa.

15.00-16.00 Gunnel Ahlberg forskare från *Hälsa och framtid* – ett uppmärksammat forskningsprojekt om långtidsfriska företag, Karolinska Institutet

16.00-16.15 Hur går vi vidare i Kalmar Län?

Medverkande

Ulric Hermansson Socionom och Med dr Riskbruksprojektet

Gunnel Ahlberg psykolog och forskare från Karolinska Institutet

Mattias Andersson Socionom och projektledare Fler Broar

Nike Rundquist personalchef OKG

Lokala arrangörer, deltagare & utbildare från Fler Broar

Ett stort antal aktörer som på olika sätt förebygger ohälsa inom arbetslivet

Avgift

Konferensavgiften är 890 kr kronor och inkluderar kostnaderna för kaffe och lunch. Avgiften faktureras respektive huvudman i efterhand. Moms tillkommer.

Deltagare från projektet Fler Broar betalar 445 kr.

Anmälan

Anmälan är bindande efter sista anmälningsdatum och hela avgiften faktureras. Din plats kan överlåtas till kollega om du får förhinder.

Bekräftelse skickas till anmälda deltagare. Kontakta vårt kurskansli om du inte fått någon bekräftelse ca 2 veckor före kursstart.

Sista anmälningsdag 15 september

Information

Kursens innehåll:

Praktiska frågor:

Kursnr